

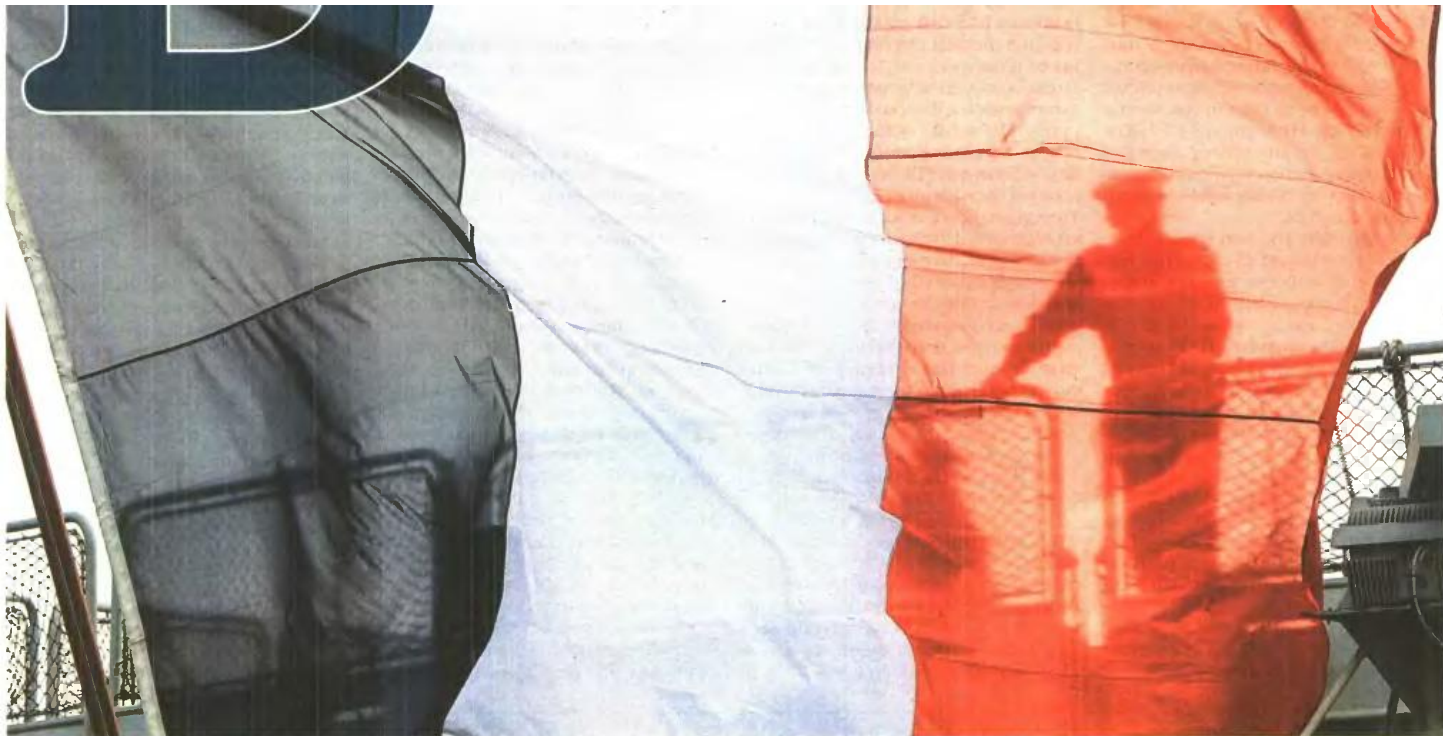
1. Η ΓΑΛΛΙΑ Η ΡΗΤΡΑ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ Η ΕΕ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 03/10/2021 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 03/10/2021

Σελίδα: 25

Innews AE - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

Η Γαλλία, η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής και η ΕΕ

Η υπογραφή της «Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης για τη Συνεργασία στην Αμυνα και Ασφάλεια» με τη Γαλλία είναι μια πολλαπλώς ευπρόσδεκτη εξέλιξη. Αλλά η ξεχωριστή ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής (mutual assistance clause) που περιλαμβάνεται σε αυτή εγείρει ορισμένα σοβαρά ερωτηματικά. Πρώτον, η διμερής ρήτρα σαφώς υπονομεύει, εξασθενίζει τη συλλογική αντίστοιχη ρήτρα που περιλαμβάνεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας (άρθρο 42,7 ΣΕΕ). Η ρήτρα αυτή συγκεκριμένα διαλαμβάνει: «Σε περίπτωση κατά την οποία κράτος-μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη-μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό δεν επηρεάζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών-μελών». Η ρήτρα αυτή προτάθηκε ως ιδέα και αρχική διατύπωση από τον γράφοντα στην Ευρωπαϊκή Συνέλευση για την επεξεργασία του Ευρωπαϊκού Συντάγματος μετά από σχετικές οδηγίες του πρωθυπουργού **Κ. Σημίτη** (βλέπε έγγραφο CONV 389/02, 7 Νοεμβρίου 2002 και Agence Europe, «Ioakimidis calls for mutual assistance clause in ESCP», αρ. 8342, 18 Νοεμβρίου 2002). Το κείμενο της ρήτρας αφού τροποποιήθηκε και μετά από έντονη διαπραγματευτική προσπάθεια απ' όλα τα μέλη της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Συνέλευση, ενσωμα-

τώθηκε στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και στη συνέχεια πέρασε αυτολεξεί στη Συνθήκη της Λισαβόνας (μετά την αποτυχία επικύρωσης του Ευρωπαϊκού Συντάγματος). Η ρήτρα ενεργοποιήθηκε μέχρι σήμερα μόνο μία φορά από τη Γαλλία το 2015 μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίσι. Η Ελλάδα δεν την ενεργοποίησε ουδέποτε αλλά δεν έδειξε και ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη ρήτρα θέτοντας π.χ. ως στόχο την αναβάθμισή της (σε περίπτωση τροποποίησης της Συνθήκης της Λισαβόνας) αλλά και υιοθέτηση των πρακτικών ρυθμίσεων για την εφαρμογή της (modalities). Αλλά είτε έτσι είτε αλλιώς, η ρήτρα υποχρεώνει νομικά και πολιτικά όλα τα κράτη-μέλη που δέχονται ένοπλη επιθετικότητα (aggression) από τρίτο κράτος να το συνδράμουν με κάθε μέσο, περιλαμβανομένων και των στρατιωτικών μέσων. Ας επισημανθεί εδώ ότι υπάρχει ένα κρίσιμο λάθος στην επίσημη απόδοση του ελληνικού κειμένου της ρήτρας. Καθώς αναφέρεται σε «ένοπλη επίθεση» ενώ στο πρωτότυπο αρχικό κείμενο η λέξη που χρησιμοποιείται δεν είναι attack/επίθεση αλλά aggression/επιθετικότητα. Κάτι που είναι σαφώς διαφορετικό στην ουσία του. Οι νομικές υπηρεσίες Επιτροπής και Συμβουλίου μπορεί να έχουν διάφορες απόψεις για τη ρήτρα αλλά η ουσία παραμένει ότι υποχρεώνει όλα τα κράτη-μέλη σε συνδρομή προς βαλλόμενο άλλο κράτος-μέλος. Και καλό είναι η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής του άρθρου 42,7, του άρθρου δηλαδή για την αμυντική ολοκλήρωση, να μη συγχέεται με

Π. Κ. Ιωακεμίδης

τη «ρήτρα αλληλεγγύης» του άρθρου 222 της Συνθήκης Λειτουργίας της ΕΕ (ΣΛΕΕ) που αναφέρεται σε φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές. Η σύγχυση αυτή γίνεται συχνά. Η ρύθμιση συνεπώς στην ελληνογαλλική αμυντική συμφωνία θα έπρεπε να είχε τέτοια διατύπωση που να δεσμεύει τη Γαλλία να συνδράμει την Ελλάδα με όλα τα μέσα, περιλαμβανομένων και των στρατιωτικών, αλλά στο πλαίσιο ενεργοποίησης της συλλογικής ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής του άρθρου 42,7 ώστε να μην υπονομευθεί ο συλλογικός χαρακτήρας και οι απορρέουσες υποχρεώσεις απ' αυτήν. Επιπλέον, σε μια διμερή ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής η κάθε συμπτύσσουσα πλευρά σφείλει κατά κανόνα να συνδράμει την άλλη σε στρατιωτικές επιχειρήσεις. Και το ερώτημα είναι εάν η Ελλάδα δεσμεύεται να συνδράμει τη Γαλλία στις επιχειρήσεις της στη ζώνη Σάχελ ή όχι. Ανεξάρτητα από τη ρήτρα, η Ελλάδα ορθώς μετατοπίζει τη στρατηγική της προς την ενεργό υποστήριξη της «στρατηγικής αυτονομίας» και δημιουργίας του ευρωπαϊκού στρατού που προωθεί η Γαλλία. Μετά την εμπειρία της άτακτης αποχώρησης από το Αφγανιστάν και κυρίως τη συμφωνία ΑΥΚΥΣ (ΗΠΑ, Αυστραλία, Η.Β.) η Ευρώπη δεν έχει επιλογή παρά να ενισχύσει την αυτονομία και τις στρατιωτικές ικανότητές της. Στο πλαίσιο όμως αυτό η Ελλάδα θα πρέπει να θέσει μια δόση από εξειδικευμένα ελληνικά ατμήματα, μεταξύ των οποίων: (α) Τη συλλογική εγγύηση (guarantee) των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Σήμερα

η ΕΕ προστατεύει, δεν εγγυάται τα εξωτερικά σύνορα. Ενώ η Συνθήκη παρέχει τη βάση και η συζήτηση για τη «στρατηγική αυτονομία» και στρατό επιβάλλει τη συλλογική εγγύησή τους. (β) Την ενεργό στήριξη της ιδέας για τη δημιουργία δύναμης ταχείας αντίδρασης (rapid reaction force), η οποία θα αξιοποιείται και για την προστασία/εγγύηση των εξωτερικών συνόρων σε περίπτωση κρίσεων. (γ) Την υιοθέτηση των συγκεκριμένων λειτουργικών ρυθμίσεων (modalities) για την ενεργοποίηση και εφαρμογή της «ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής» (άρθ. 42,7 ΕΕ), ρήτρα που μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντική για την ελληνική άμυνα. (δ) Την αξιοποίηση της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO) με ένα περισσότερο ευρηματικό τρόπο για τα ελληνικά συμφέροντα. Και ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να μπει στην ουσία αυτή καθαυτή των ελληνοτουρκικών διαφορών (είναι θέμα των δύο χωρών), μπορεί όμως πέραν των άλλων να ζητήσει από την Τουρκία να άρει το casus belli έναντι της Ελλάδας και να προσχωρήσει στην UNCLOS (σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας), η οποία αποτελεί μέρος του ενωσιακού κεκτημένου. Εφόσον και η Ελλάδα θέσει σταθερά αυτά τα ζητήματα στο τραπέζι.

Ο καθηγητής Π. Κ. Ιωακεμίδης είναι πρώην πρεσβευτής - σύμβουλος του ΥΠΕΞ και μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής του FEPS και ΕΛΙΑΜΕΠ. Από τις εκδόσεις Θεμέλιο κυκλοφορεί το νέο του βιβλίο «Επιτεύγματα και Στρατηγικά Λάθη της Εξωτερικής Πολιτικής της Μεταπολίτευσης».